

Den svenska psalmboken 1986 i Svenska kyrkan

PER OLOF NISSER & SVEN-ÅKE SELANDER

Inledning

2006 är det 20 år sedan *Den svenska psalmboken 1986* antogs för Svenska kyrkans del av dess kyrkomöte. Andra kristna trossamfund följde efter med sina tillägg till den gemensamma ekumeniska delen. Det finns anledning att ställa en del frågor som berör vad som hänt under den 20-årsperiod som följt:

- vilka var de viktigaste intentionerna bakom psalmboken 1986?
- hur togs psalmboken emot?
- vad har hänt efter 1986 av tillägg och utvecklingsarbete?
- hur har man reagerat inför dessa insatser?
- vad kan man förvänta sig för framtidens psalmsång?

Denna uppsats har som syfte att aktualisera och söka svar på dessa frågor.

Inför psalmboken 1986

20 år har gått sedan Svenska kyrkan fick sin senaste psalmbok, alltfört kallad *Den svenska psalmboken*, som ersatte 1937 års psalmbok (sv ps 1937). Det kan vara intressant att notera att när denna psalmbok i sin tur fyllde 20 år inleddes på allvar den diskussion som ledde fram till den senaste psalmboksrevisionen. 1958 publicerades Rune Pär Olofssons skrift *Ny psalmbok*. Den hade karaktären av debattinlägg och angrep psalmboken främst från språkliga och innehållsligt teologiska utgångspunkter. De kritiska frågorna hade sådan tyngd att de ledde fram till en motion vid 1958 års kyrkomöte där motionären, domprosten Oscar Rundblom i Västerås, föreslog åtgärder i riktning mot en ny psalmbok. Kyrkomötets beredningsutskott instämde i allt väsentligt men ansåg att man borde vänta med en revision till dess man hade ett brukbart bestånd av nya psalmer.

Det är uppenbart att Olofsson artikulerade en mer allmänt omfattad kritik mot psalmboken 1937. Så hade exempelvis Karl-Gustaf Hildebrand redan 1948 i en starkt kritisk understreckare i *Svenska Dagbladet*¹ granskat psalmbokens samhällssyn och funnit att de senaste hundra årens starka samhällsutveckling, främst från agrart samhälle till industrisamhälle, inte avsatt några som helst spår i denna. »Psalmboken var gammal redan när den kom» lär man ha sagt. Omdömet är både rättvist och orättvist. Omdömet kan synas orättvist främst mot de nya psalmer, bl.a. av den unge Anders Frostenson, som förts in och som innebar att den äldre, ofta tyngre, psalmstilen kompletterades av en enklare och klarare.² Rättvist var omdömet å andra sidan dels genom att man inte förmått företa en revision av de äldre psalmerna från den wallinska psalmboken, dels genom att flertalet av texterna från 1900-talet redan varit i bruk sedan 1921 då psalmbokstillägget *Nya psalmer* togs i bruk. Väckelsens melodier fick dock inte officiellt användas i Svenska kyrkan förrän 1969, då *Väckelsetidens melodier till i psalmboken 1937 upptagna sånger* utgavs. Avsaknaden av psalmer som speglade den dynamiska samhällsutvecklingen efter krigsslutet 1945, den språkliga förändring som innebar att verbens pluraländelser försvunnit t.o.m. från det officiella språket – men stod kvar i psalmboken i riklig mängd – liksom andra språkliga förskjutningar, psalmtexter med förlegat bildspråk och med motiv som inte längre ansågs relevanta, gjorde att psalmboken under 1950-talet kom att framstå som alltmer föråldrad.

1968 var emellertid villkoren från 1958 uppfyllda. Genom sångsamlingen *Kyrkovisor för barn* 1960 och genom Hymnologiska institutet, grundat 1960 av Anders Frostenson och knutet till biskopsmötets liturgiska nämnd, hade man fått ett brukbart bestånd av nya psalmer. Till det kom visboomen bland ungdomar som gjorde sig starkt gällande mot slutet av 1960-talet. Man ska heller inte glömma utvecklingen på koralens område dels genom det banbrytande häftet *Koralmusik I* (1957)³ och dess efterföljare, dels de s.k. rytmiserade koralernas officiella återkomst 1964 genom ett tillägg till 1939 års koralbok. Kyrkomötet 1968 kunde därför, efter en motion av Ragnar Askmark, hemställa hos Kung. Maj:t om tillsättande av en kommitté med uppgift att utarbeta ett tillägg till psalmboken 1937. 1969 verkställdes detta genom tillsättandet av 1969 års psalmskommitté.⁴

Stegvis mot en ny psalmbok.

Uppgiften var alltså från början enbart att ta fram kompletterande psalmer till psalmboken 1937.

71 psalmer och visor – ett försökshäfte med medvetet tilltagen textlig och musikalisk bredd för att pröva hur mycket kallt stål församlingarna tålde – kom ut 1971. Utvärderingen visade hygglig tolerans mot materialet och 1976 kom det första officiella psalmbokstillägget, *Psalmer och visor* 76, efter en hård och delvis okänslig granskning av kyrkomötet 1975.⁵ 1982 kom det andra tillägget, *Psalmer och visor* 82, huvudsakligen inriktat mot psalmer för de kyrkliga handlingarna.⁶ Samtidigt hade kommittén fått det officiella uppdraget att revidera psb. 1937 och därmed uppgiften att föreslå en helt ny psalmbok. Flera häften med exempel på bearbetningsförslag diskuterades förhållandevis brett över landet. Med stöd bl.a. av en undersökning bland 600 präster och 200 kyrkomusiker, genomförd av Statistiska Centralbyrån 1978, kunde psalmkommittén också utmönstra drygt 200 psalmer ur 1937 års psalmbok. Kommittén hade här att ta ställning till många besvärliga avvägningsfrågor, inte minst när det gällde förhållandet mellan gammalt och nytt. Man sammanfattade sin ståndpunkt på följande sätt:

- en psalmbok skall i sitt material återspegla den kristna sången såväl från gången tid som i samtiden
- en mekanisk, på förhand fastställd, avvägningsprincip mellan gammalt och nytt måste avvisas
- avvägningen får istället ske utifrån en funktionsprincip som bejakar inte bara materialets historiska värde utan framför allt dess aktualitet och som också tar hänsyn till den enskilda psalmens teologiska, poetiska och musikaliska tillgångar. Behovet att få olika ämnesområden företrädda behöver tillgodoses
- äldre psalms ställning i tradition och praktiskt bruk måste beaktas.⁷

I denna programförklaring lyser den syn på psalmboken som bruksbok (till skillnad från den litterära antologin) igenom, som var kommitténs ledstjärna för arbetet.⁸ Kommitténs uppdrag utvidgades slutligen 1979 till att omfatta utarbetandet av en psalmbok i samråd och samverkan med företrädare för andra kyrkor och samfund i Sverige, sedan 1976 verksamma i samarbetsorganet Sampsalm.⁹ Resultatet av denna samverkan blev psalmbokens disposition i två delar, dels en för 14 kyrkor och samfund i Sverige

gemensam del (*Den svenska psalmboken* nr 1–325), dels en samfundsspecifik del (nr 326–700). En samstämmighet föreligger emellertid också här i långa stycken mellan de olika samfundspsalmböckerna. En skillnad är bl.a. att psalmer, avsedda för barndop, inte finns med i den gemensamma delen men däremot i *Den svenska psalmbokens* och den romersk-katolska *Cecilias* samfundsspecifika del. Nio frikyrkosamfund¹⁰ enades om en i allt gemensam psalmbok, *Psalmer och sånger*. Katolska kyrkan, Pingströrelsen samt Frälsningsarmén fick sina egna psalmböcker med deras hävdvunna namn *Cecilia*, *Segertoner* resp. *Frälsningsarméns sångbok*.

Psalmboken 1986

Den svenska psalmboken antogs av kyrkomötet den 29 augusti 1986 efter en i stort fridfull debatt. Ett markerat undantag från harmonin fanns dock, nämligen ställningskriget kring Johan Alfred Eklunds unglyrkopsalm från 1909, »Fädernas kyrka i Sveriges land» (sv ps 1937:169). Frontlinjen gick här uppenbart mellan en falang av kyrkomötets äldre ledamöter och de yngre ledamöterna, till vilka dock flera äldre sällat sig. Kommittén hade i sitt slutbetänkande föreslagit att psalmen skulle behållas, sedan en av kommittén framlagd och av kyrkomötet 1981 godkänd förkortning och bearbetning hade måst avvisas av upphovsrättsliga skäl.¹¹ Psalmen föll dock bort efter omröstning. Debatten illustrerar på ett intressant sätt hur en psalm som manifestation av något grundläggande, och något som därmed upplevs som omistligt, länge kan behålla sitt grepp medan den från andra aspekter – och kanske av andra generationer – uppfattas som näst intill obsolet.

Den nya psalmboken skiljde sig från psalmboken 1937 på flera sätt, inte bara genom reduktion eller bearbetning av äldre psalmer och införande av nya. C:a 360 1937. Från *Psalmer och visor* 76 och 82 infördes c:a 230. Det totala antalet psalmnummer ökades från 600 till 700. Man kan erinra sig att det också var 100 psalmer som skiljde den wallinska psalmboken från psalmboken 1937 (600). Nya inslag var psalmer på andra nordiska språk (642–651), tonsatta psaltarpsalmer för församlingsbruk (652–681; inkluderande också *Cantica* och några Taizésånger), bibelvisor och kanon (682–694) samt vissa liturgiska sånger (695–700). De psalmer som motsvarar nr 1–600 i sv ps 1937 omfattar i sv ps 1986 numren 1–641. Man skulle därmed ur ett snävare bruksperspektiv kunna säga att den nya psalmboken bara

utökats med 41 psalmer.¹² Den mest framträdande skillnaden mot tidigare svenska psalmböcker var psalmbokens ovan nämnda disposition i två delar. Dispositionen följde innehållsmässigt psb. 1937, en överraskande lösning då man under förberedelsearbetet hade utformat en disposition som tog till vara nyvunna ekumeniska perspektiv på motiven diakoni, mission och enhetsarbete samt klarare markerade närheten till det nya samhället och dess grundläggande frågor.¹³

Efter redaktionell översyn kunde så psalmboken tas i bruk första söndagen i advent 1986. Psalmboken var en tippad storsäljare. Mellan förlagen etablerades därför jakt för att hinna först. Snabbast ut någon vecka före de andra var Petra förlag – med pallar på Åhléns varuhus – som dock egentligen hade brutit mot vad som uppenbart var kyrkomötets mening, nämligen att psalmboken i första hand skulle vara en melodipsalmbok. Petras psalmbok innehöll enbart psalmtexter. Från bruksbokssynpunkt kan det betraktas som en reduktion. Det förefaller som om inte enbart omtanken om församlingarnas och de enskildas behov av ny psalm utan också kommersiella intressen gjorde sig gällande.¹⁴

Mottagandet

Kring den väntade nya psalmboken hade det – i vanlig ordning – stormat en hel del. Svenska akademien hade varit starkt kritisk till en stor del av nydiktningen, en massmedial mindre tromb hade passerat med anledning av bearbetningen av »Fädernas kyrka» osv. Signaturen Kajenn i *Svenska Dagbladet* skaldade, mot bakgrund av diskussionen kring nya psalmer och bearbetningarna av de äldre liksom av kritiken mot en trendmässig anpassning till tidens modetankar och det moderna talspråkets torftigheter:

Vår Gud är inte alls antik,
han är av rätta sorten:
en himmelsk Janne Carlzon lik
som sköter om transporten.
Han bor i våran barnomsorg
och leder våra möten,
han finns på gator och på torg
och bakom alla flöten.
Han skänker liksom vårt fack

sin kraft, om vi så säger,
och håller med om vårt snack
på våra kvinnoläger.
Han kräver sång om frid och fred
i våra nya häften,
och vill du inte sjunga med
så får du hålla käften.¹⁵

Efter det att psalmboken antogs tystnade emellertid det kritiska bruset snabbt. Det förefaller som om församlingarna var nöjda. Kanske hade man tröttnat på att gudstjänstbesökarna i kyrkbänken alltför länge tvingats hantera en mer eller mindre otymplig uppsättning psalmböcker och psalmbokstillsäg vid sidan av ideliga nya gudstjänstagerendor. Men tillfredsställdheten låg djupare än så. I sin musikvetenskapliga avhandling om mottagandet och bruket av den nya psalmboken, *Ny sång i fädernas kyrka*, kan Bengt Olof Engström med stöd av genomförda enkäter konstatera, att, även om missnöje kunde finnas beträffande bearbetningen liksom uteslutningen av vissa äldre psalmer,¹⁶ så var majoriteten av psalmbokens brukare nöjda med den. De positiva reaktionerna gällde psalmbokens ekumeniska profil, dess stilistiska mångfald och utformningen som melodipsalmbok. Många av de nya, visartade psalmerna hade snabbt blivit accepterade och »[d]et är anmärkningsvärt att hela 67 % av de präster och kyrkomusiker som besvarat min enkät säger sig helt eller delvis instämma i påståendet att PsB86 är den bästa sångbok kyrkan har haft.»¹⁷ Engströms enkät bekräftar vidare den iakttagelse som en regelbunden gudstjänstdeltagare nog har kunnat göra, nämligen att bland psalmerna i huvudgudstjänsten dominerar de som är valda ur psalmbokens gemensamma del stort.¹⁸ I någon mån tycks också den nya psalmboken ha bidragit till församlingssångens vitalisering.¹⁹ Någon ungdomspalmbok tycks dock inte sv ps 1986 ha lyckats bli,²⁰ trots ungdomskulturens påverkan på urvalet av texter och melodier under 1970-talet.²¹ Fenomenet är inte överraskande. Det handlar om samma process som drabbade psalmen »Fädernas kyrka». Ungdomskultur kan nästan definitionsmässigt beskrivas som uttryck för en ungdomsgenerationernas kollektiva omvärderings- och nyorienteringsprocess. Det finns inget skäl att anta att psalmboken skulle vara undantagen från att kritiskt prövas, avvisas och ersättas i denna diskurs.

Psalmer i 90-talet

På uppdrag av Svenska kyrkans församlingsnämnd arbetade under åren 1986–93 en arbetsgrupp under ordförandeskap av biskopen Jan Arvid Hellström på att sammanställa ett häfte psalmer för användning och utprovning i Svenska kyrkans församlingar.

Samlingen fick namnet *Psalmer i 90-talet* och utgavs 1994 med ett förord av dåvarande ärkebiskopen Gunnar Weman. Ärkebiskopen betonade sångens uppgift att »uttrycka tillbedjan och glädje, långt utöver vad vi förmår formulera med talade ord». Han utvecklade detta:

»Nya texter och melodiseringar blir nya redskap för vår sång och ger tillfälle till nya upptäckter av hur kristen tro och tillbedjan kan utformas i vår tid. Tillsammans i församlingen, olika generationer sida vid sida, får vi söka bredd, höjd och djup i det som är vår kyrkas sång i tiden, på väg mot evigheten. Mitt i allt som är svårt och outhärdligt i denna värld har vi uppgiften att i våra kyrkor som *bönens hus* göra gudstjänsten till en *lovsång åt Gud*.»

Uppdraget till arbetsgruppen var ett resultat av kyrkomötets 1986 inställning att ett kontinuerligt arbete med att förnya psalmdiktningen borde upprätthållas som ett sätt att stimulera utvecklingen och förbereda för en kommande ny psalmbok. Detta arbete skulle alltså ha en tentativ karaktär och särskilt beakta nyproduktion och behovet av psalmer för nya områden.

Psalmer i 90-talet innefattar 123 psalmer (801–923) och är disponerad enligt samma grundprinciper som *Den svenska psalmboken* 1986. Avdelningen »Tillsammans i världen» i psalmboken 1986 har i *Psalmer i 90-talet* fått rubriken »Tillsammans på jorden». Avdelningen om psalmer med inriktning mot evigheten har rubricerats »Livets gåva och gräns».

Psalmer om kyrkliga handlingar är få (dop 832, 833 och vigsel 834) medan psalmer om kyrkoåret relativt sett är väl tillgodosedda. Nya rubriker är »Domen och klarheten» (853), »Ängladagar» (854) och »Lucia» (855). Under rubriken »Gemenskapen med Gud och Kristus» arbetar man med underrubriker som »Försoning–förtröstan» istället för med de klassiska begreppen »Bättring–omvändelse», »Skuld–förlåtelse» som i 1986 års psalmbok. Man kan tolka sådana rubriker som ett försök att komma närmare en existentiell dimension i den kristna tron.

Av psalmbokens 123 nummer är 50 tillkomna efter 1986.²² Det innebär

att c:a en tredjedel av psalmerna i *Psalmer i 90-talet* är »nya» medan övriga har hämtats från material före 1986. Av de nytillkomna är sex originaltexter författade av Jonas Jonson²³ och likaså sex av Ylva Eggehorn²⁴. Per Harling²⁵ och Tomas Boström²⁶ är representerade med fyra vardera. Med tanke på att dessa författare även före 1986 och i andra sammanhang var representerade med psalmer och sånger framstår de alltså som mera tongivande i början av 1990-talet.

En undersökning vid Kyrkohistoriska arkivet vid Centrum för Teologi och Religionsvetenskap i Lund har visat att *Psalmer i 90-talet* fått kraftigt genomslag. 1995 svarade 48 % att de inte använde *Psalmer i 90-talet*, 51 % svarade »Ibland» och 1 % »I regel». 2002 var fördelningen 13 % »Nej», 78 % »Ibland» och 9 % »I regel». »Nej»-svaren är något flera från större än från mindre församlingar, men skillnaderna hör inte till de mera påtagliga i materialet. Stiftsskillnaderna är större. Man avstår från att använda psalmer ur *Psalmer i 90-talet* framför allt i Göteborgs (35 % »Nej») och i Visby stift, medan användning åtminstone av och till är allmän i Stockholms (2 % »Nej»), Strängnäs, Linköpings, Växjö, Lunds, Härnösands och Uppsala stift. »I regel» utnyttjar man materialet i *Psalmer i 90-talet* framför allt i församlingar i Strängnäs stift (17 %) medan sådan allmän användning knappast förekommer t.ex. i Göteborgs (2 %) stift.

Användningen av »Psalmer ur andra sångsamlingar» har ökat något mellan 1995 och 2002. Minst benägen att använda psalmer ur andra sångsamlingar är man i Härnösands (67 % »Nej»), Strängnäs, Växjö, Karlstads och Linköpings stift. »Taizé, Iona, Kyrksång, Kärnord» nämns som sångmaterial. I särklass vanligaste svaret består av ordet eller innefattar ledet »Taizé». Det näst vanligaste svaret är »Göteborgs stifts sånghäfte». Inte alldeles ovanligt är att »EFS-tillägget» nämns och några enstaka nämner »Frikyrkan» eller »Segertoner», liksom att några rapporterar att man använder särskilt barnmaterial: »Barnpsalmboken» samt »Sånger för stora och små». En del egenproducerat material används också.²⁷

Inför nyttgåvan av *Den svenska psalmboken* 1986 för Svenska kyrkan 2003²⁸, främst i anledning av den nya evangelieboken, lät bokförlaget Verbum göra en enkät bland präster och kyrkomusiker, som innefattade en inventering av de svarandes inställning till *Psalmer i 90-talet*.²⁹ De svarande fick bl.a. uppge vilka psalmer de skulle vilja behålla av *Psalmer i 90-talet*.

Ingen psalm fick inte något omnämmande, 17 % av de svarande hade valt alternativet att behålla alla psalmer. Resten hade kryssat för enskilda psalmer.

Av de svarande uppgav 71 % att de använder *Psalmer i 90-talet* »idag». 27 % svarade nej och 2 % har inte svarat eller vet ej. 9 % angav att de bara själva använder samlingen, 63 % att både de själva och församlingen använder den.³⁰ Användningen får alltså anses hög och motsvarar det resultat som LUKA-undersökningen redovisat. De 20 psalmer som flest svarande menat att de borde vara kvar³¹ i ett nytt tillägg, var:

- 801 Kom, lova vår Gud 93 % Portugisisk
- 881 Som när ett barn kommer hem om kvällen 85 % G. Strandsjö 1967
- 810 Jag tror på en Gud, en enda 80 % T. Boström 1992
- 863 Över berg och dal 75 % T. Littmarck u.å.
- 886 För livets skull 69 % P. Harling 1991
- 807 Halleluja! Ditt lov vi sjunger 67 % Sydafrikansk
- 829 Vilket stort mysterium 67 % Filippinsk u.å.
- 832 Sov du lilla 67 % H.A. Jörgensen 1981
- 811 O Gud, som skapat vind och hav 66 % T. Littmarck 1975, 85
- 843 Barn och stjärnor 65 % Y. Eggehorn 1991
- 865 När dagen fylls av fågelsång 64 % F. Kaer
- 903 Som liljan på sin äng 64 % J.A. Hellström 1975
- 836 Hosianna, Davids son 62 % Matt. 21:9 Musik: E. Hovland 1977
- 875 När sorgen känns tung 62 % L. Berghagen 1993
- 802 Sjung med glädje till Guds ära 61 % J. Bell/G.Moule 1987
- 882 Du har aldrig begärt av mig 61 % T. Boström 1979
- 859 Ingen stund är såsom denna 59 % K. Boye u.å.
- 837 Vi tänder ett ljus 58 % D. Kviberg u.å.
- 854 I en värld full av kosmiska under 56 % P. Harling 1977
- 892 Och varje mänska ska leva i frihet 56 % Engelsk u.å.

Av dessa 20 mest förordade för ett kommande supplement är sju från tiden efter 1986, alltså nytillkomna i psalmbokens sammanhang. Det innebär att det är produktion från tiden före 1986 som förordas mest, nytillkomna har inte hunnit eller kunnat få samma genomslagskraft. Av de fem mest förordade är Jonas Jonsons översättning av den portugisiska »Kom lova vår

Gud» till en brasiliansk folkmelodi, Tomas Boströms text och melodi: »Jag tror på en Gud, en enda» samt Per Harlings text och melodi: »För livets skull» tillkomna efter 1986. Göte Strandsjös text och melodi från 1967 var sedan gammalt välkänd och Tore Littmarcks text och melodi: »Över berg och dal som en mjuk koral drar sommarn över vårt land» u.å. svarar väl mot mångas önskemål om psalmer i sommar- och skapelseperspektiv.

Sett i ett helhetsperspektiv kan man utifrån undersökningen påstå att det faktum att inte någon psalm inte blir föremål för val kan tyda på en relativt bred acceptans för psalmerna i *Psalmer i 90-talet*. Man måste då ha i minne att 17 % svarat att alla psalmer borde med, vilket antingen kan tolkas som total acceptans eller som att man inte haft tid eller överblick nog för att gå in i detalj och därför enklast kryssat för alternativet »alla». Man kan av de öppna svar som uppgiftslämnarna formulerat förstå att det i gruppen präster/kyrkomusiker fanns invändningar mot flera inslag i *Psalmer i 90-talet*.³²

Positiva omdömen får t.ex. 839 »Nu har Kristus kommit», ursprungligen en polsk julsång, översatt av Sven-Erik Pernler 1985: »måste vara med», 846 »Välsignad du vårt påskalamm» av Petter Dass, översatt av Jan Arvid Hellström: »har många kvaliteter», 855 »Mot den mörka vinterhimlen» av Catharina Broomé 1993: »Luciapsalmer behövs», 859 »Ingen stund är såsom denna» av Karin Boye: »en underbar text».

Ett exempel på ett *negativt* omdöme ger en svarande som, med vederbörandes eget uttryck, »sågar» 802, 803, 805, 806, 817, 823, 828, 844, 864 och 887».

Det vanliga är dock att man för diskussionen i mera allmänna termer. Om *Psalmer i 90-talet* rapporterar man å ena sidan t.ex. att: »Jag har uppskattat Psalmer i 90-talet och ser fram mot att på motsvarande sätt kunna använda ytterligare nya psalmer i gudstjänst och andaktslivet»; »Psalmer i 90-talet tycker jag är bra».

Å andra sidan att: »I Psalmer i 90-talet finns en hel del skräp tycker jag. Satserna i Psalmer i 90-talets koralbok är ofta konstiga och inte speciellt bra. På något sätt tycker jag att det råder lite inflation i materialet, kring allt nyskrivet. Alltså, publicera bara det som är bra och som ni tror håller i längden»; »Många psalmer i [Psalmer i] 90-talet har underbara texter men allt för svåra melodier. Flera psalmer skulle vara användbara om de hade lättare melodier»; »Många melodier i Psalmer i 90-talet är svåra att sjunga.

En hel del lämpar sig bättre som solosång. Psalmer med återkommande omkväde/refräng är lättare att lära in och tilltalar många [...]».

I den psalmbok som Verbum gav ut 2003 ingår ett tillägg som innefattar en del av de psalmer som ingick i *Psalmer i 90-talet*.³³ Förlagets avsikt är att inte låta trycka om *Psalmer i 90-talet* utan att tillägget i psalmboksutgåvan 2003 skall ersätta *Psalmer i 90-talet* i avvaktan på ytterligare ett nytt psalmbokssupplement, *Psalmer i 2000-talet*. Som framgått saknar präster och organister sådana psalmer som ingått i *Psalmer i 90-talet* i det nya tillägget. En genomgång visar följande:

Bland de 20 av präster och organister mest förordade psalmerna från *Psalmer i 90-talet* återfinns i tillägget 2003 sju stycken:

nr	text	författare	förordade i %
863	Över berg och dal	Littmarck	75
829	Vilket stort mysterium!	Feliciano	67
843	Barn och stjärnor	Eggehorn	65
865	När dagen fylls av fågelsång	Kaergaard	64
903	Som liljan på sin äng	Hellström	64
836	Hosianna	Hovland(mus)	62
854	I en värld fylld av kosmiska under	Harling	56

De som utelämnats är:

nr	text	författare	förordade i %
801	Kom, lova vår Gud	Portugisisk	93
881	Som när ett barn kommer hem	Strandsjö	85
810	Jag tror på en Gud, en enda	Boström	80
886	För livets skull	Harling	69
807	Halleluja! Ditt lov vi sjunger	Sydafrikansk	67
832	Sov du lilla	Jørgensen	67
811	O Gud, som skapat vind och hav	Littmarck	66
875	När sorgen känns tung	Berghagen	62
802	Sjung med glädje till Guds ära	Bell/Moule	61
882	Du har aldrig begärt av mig	Boström	61
859	Ingen stund är såsom denna	Boye	59
837	Vi tänder ett ljus	Kviberg	58
892	Och varje mänska ska leva i frihet	Engelsk	56

De psalmer från *Psalmer i 90-talet* som kom med i tillägget 2003 efter de 20 mest förordade fördelar sig på följande sätt i förhållande till de svarandes prioriteringar:

intervall i enkäten (%) ³⁴	Psalmsnummer i <i>Psalmer i 90-talet</i>
55-51	825 Ge kyrkan kraft att höras
50-46	820 Trädet och grenen, 822 Nu, o Gud har stunden kommit, 835 Du vänder ditt ansikte till mig
45-41	857 Vi ger dig denna nya dag, o Herre, 878 Herre, du vandrar försoningens väg, 922 Halleluja, 899 Var inte rädd för mörkret, 900 När livet inte blir som vi har tänkt oss, 852 Hennes starka vingar bär
40-36	808 Som gränslösa vidder, 847 Graven ligger tom, 853 En dag skall Herrens skapardrömmar möta, 880 Som bonden tar ett fång
35-31	895 Guds kärlek färdas här, 816 Herre, din son var en timmerman
30-26	901 Den mörka floden

Bland dem som inte kommit med finns bl.a. lovsångspsalmen 906 »Amen! Lovet och priset». ³⁵ Diskrepansen mellan urvalet i tillägget 2003 och prästernas och kyrkomusikernas prioriteringar föranleder en närmare presentation av tankarna bakom tillägget 2003.

Tillägget 2003

1987 utkom *Den svenska psalmboken med tillägg*. Av titelbladet framgick att det handlade om Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens (EFS) tillägg om 100 psalmer. Det kan ses som ett av resultaten av den process genom vilken EFS och Svenska kyrkan under 1990-talet ömsesidigt markerade sin samhörighet bl.a. i form av ett samarbetsavtal liksom av prästvigning av EFS-pastorer. ³⁶ Det innebar att den av EFS historia och särskilda väckelseprofil präglade sångboken *Sionstoner*, bakom vars första upplaga 1889 bl.a. Lina

Sandell stod,³⁷ nu försvann och i reducerad form bifogades *Den svenska psalmboken*. Tilläggets grundstomme hämtades från EFS egen tradition med texter bl.a. av Lina Sandell och Carl Olof Rosenius men också med inslag av sådana nya psalmer – av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman m.fl. – som inte kommit med i huvudpsalmboken. Genom denna sammanfogning av psalmbok och sångbok uppstod den egendomliga situationen att en text förekommer i två varianter, nämligen Rosenius »Med Gud och hans vänskap», i psalmboken med tre (sv ps 1986:59) och i tillägget med åtta (nr 712) verser. Med den starka ställning denna sång hade i EFS tradition kunde man uppenbarligen inte acceptera den avkortning som gjordes redan 1937 (sv ps 1937:304), i vilken också några små ändringar (till det bättre) infördes i de två första verserna. Dessa bearbetningar infördes f.ö. i *Sions-toner* när denna reviderades 1972 (nr 244).

Flödet av text och musik dämades inte slutgiltigt upp i och med psalmboken 1986. Skaparkraften var obruten, ekumeniska och internationella inflytanden gjorde sig gällande. I det perspektivet skall sångsamlingar som den tidigare nämnda *Psalmer i 90-talet* 1994, *Hela världen sjunger* 1997 och andra ses. Kanske det stora tillflödet av nya psalmer och sånger trängde undan en äldre sångskatt i den praktiska användningen. Vilka skälen än må vara togs år 2000 en debatt upp inom EFS om en översyn av tillägget eftersom man bedömde att många sånger i detta, fr.a. de äldre, fått minskad betydelse och att *Den svenska psalmbokens* psalmer täckte en stor del av EFS traditionella behov. Man beslöt därför om en revision av sitt tillägg. Uppdraget gick till Verbum förlag som under mellantiden ersatt EFS förlag, vilket förlagt *Den svenska psalmboken med tillägg* 1987. En arbetsgrupp tillsattes bestående av Torbjörn Arvidsson, Ragnar Håkanson, Mikael Nahfeldt, Per Olof Nisser och Kristina Åkesson. Riktlinjerna för arbetet var bl.a. att en stor del av sångerna skulle vända sig till ungdom, att tillägget inte bara skulle ta vara på EFS behov utan också vara användbart i Svenska kyrkan samt att bevara de mest sjungna sångerna i tillägget 1987 samtidigt som man gjorde ett urval bland sånger som redan på olika sätt var i bruk t.ex. ur *Psalmer i 90-talet*. Tillägget var alltså inte platsen för nyskriven text och musik utan sågs som ett slags kodifiering av det som brukades och bedömdes gångbart, fr.a. bland ungdom. Med hänsyn till uppdraget att göra tillägget mer anpassat till ungdomskulturen hämtades sånger från stiftsgårdar, lägermaterial och annat. Flera

sånger med speciell lovsångskaraktär har sin bakgrund i detta.³⁸ Arbetsgruppens förslag sändes ut på en grundlig remissrunda bland ett antal EFS-föreningar och församlingar inom Svenska kyrkan. En viss besiktning gjordes av Svenska kyrkans musikråd. Den 2 mars 2002 kunde EFS styrelse besluta att det nya psalmtillägget, omfattande psalmerna 701–800, för EFS del skulle ersätta tillägget från 1987.³⁹

Tilläggets officiella status kom att diskuteras och det väckte irritation att Verbum förlag infogat ett tillägg till psalmboken till vilket inte kyrkomötet hade tagit ställning. Tillägget uppfattades alltså som en del av den officiellt antagna psalmboken medan det formellt hade samma status som EFS-tillägget 1987 som i sin tur aldrig väckte någon diskussion, trots att kyrkomötet inte heller tagit ställning till detta. Debatten får nog skyllas på förlaget. Hade man i förordet, eller på titelbladet, angivit att tillägget utgjordes av en revision av EFS-tillägget 1987 hade kritiken sannolikt uteblivit eller i vart fall blivit mildare. Skarp närläsning och initierad psalmbokskunskap krävdes nu av läsaren för att förstå att det handlade om EFS tillägg i omarbetad form. Bland de inledande redaktionella anmärkningarna, i finstil, finns insmuget att »Tillägget har bearbetats av Svenska kyrkans musikråd och antagits av EFS styrelse». Det är allt. Svenska kyrkans musikråd tilldelas därvid en proportionellt alldeles för stor del av ansvaret. Musikrådet hade materialet på remiss, granskade det under ett sammanträde, gjorde vissa påpekanden, men ville varken avstyrka eller tillstyrka det (som nog uppfattades som musikaliskt något spretigt).⁴⁰ Den fylligare redogörelse för bakgrund, inriktning och arbetsförlopp som hade kunnat bidra till att debatten kunnat hamna på rätt spår finns endast i förordet till tilläggets koralbok. En kort debatt i *Kyrkans Tidning* sommaren 2004 illustrerar den oklarhet som rådde på flera punkter. Bl.a. framgår att *Psalmer i 90-talet* uppfattades som ett officiellt antaget psalmbokstillägg, och man ställde frågor om vilka principer som gällt för den gallring som gjorts bland sångerna därifrån. Från Verbums förlags sida hänvisade man emellertid inte till tilläggets EFS-karaktär utan till att det svarade mot »ett behov som församlingarna uttryckt: att få ett urval av de mest använda sångerna från *Psalmer i 90-talet*, Hela världen sjunger och EFS-tillägget [sic] samlade i ett tillägg till [...] psalmboken». Man kan anta att det är den ovan nämnda enkäten som åsyftas.⁴¹ Enkäten kan tolkas så att det fanns fler än EFS som var intresserade av att

få tillgång till sånger som publicerats efter psalmboken 1986. Så långt kan man ge förlaget rätt. Ändå ser det inte bättre ut än att EFS roll i sammanhanget reducerats på ett olyckligt sätt. Hade det framgått att tillägget 2003 utgjordes av en revision av 1987 års EFS-tillägg, i vilket hänsyn tagits också till synpunkter och önskemål, inhämtade från Svenska kyrkan, hade man förmodligen sluppit frågetecknen och irritationen.⁴²

Ett allmänt förekommande fel i synen på psalmboken är att man blandar ihop pärmarna med innehållet. Tillspetsat kan man formellt säga att (i regel) är psalmboken bara en del av psalmboken. Allt övrigt kan definieras som tillägg, infogat för att tillmötesgå olika behov. Att psalmbok, evangeliebok, katekes, utdrag ur kyrkohandbok osv. normalt hålls samman i en volym som kallas *Den svenska psalmboken* har naturligtvis bidragit till denna oklarhet. Psalmboken är på så sätt en sammanställning av några av Svenska kyrkans viktigaste grundläggande dokument. Sett ur det perspektivet blir naturligtvis inskott, som inte har denna status, diskutabla.

En viktig anmärkning i sammanhanget är slutligen att den nya evangelieboken 2003 nu kunde bifogas psalmboken och erbjudas församlingarna. Huvudargumentet för församlingarnas psalmboksbyten 2003 och 2004 hade sannolikt mindre med 2003 års psalmtillägg att göra än med revisionen av evangelieboken.

Psalmer i 2000-talet

Uppdraget

I samband med att arbetet med ny evangeliebok för Svenska kyrkan pågick aktualiserades alltså frågan om en revidering av Svenska kyrkans tillägg till *Den svenska psalmboken* 1986. En revision av hela psalmboken aktualiserades också men ansågs vara för tidigt väckt.⁴³ Centralstyrelsen ville emellertid hellre satsa på ett nytt psalmbokssupplement. Nämnden för kyrkolivets utveckling fick i uppdrag att under 2004–2006 genomföra projektet *Psalmer i 2000-talet* med sikte på ett psalmbokstillägg i samarbete med Verbum förlag.⁴⁴

I anslutning till beslutet gjorde nämnden en behovsinventering och omvärldsanalys där man beskrev psalmbokens roll i framtiden. Från att tidigare ha varit en folkbok förändrades inriktningen på psalmboken 1986 i riktning mot gudstjänstbok. Genom att anföra att den sekulära »psalm-

boken» *Den svenska högtidsboken* publicerades 2000 antydde nämnden att *Den svenska psalmboken* 1986 riskerade att mista sin folkliga förankring, vilket kunde anses vara särskilt problematiskt för en luthersk folkkyrka. »En folkkyrka inom den lutherska traditionen måste [...] sjunga psalmer som speglar och känns angelägna i det samhälle där de används. Psalmerna skall ge utrymme för att uttrycka sången till tröst och glädje för såväl den troende som för den som ifrågasätter tron och mest har frågor när det gäller de stora livsfrågorna». Inriktningen på arbetet med *Psalmer i 2000-talet* skulle alltså vara »en psalmbok för alla».⁴⁵

I oktober 2004 lade en arbetsgrupp fram ett förslag till psalmbokssupplement. Detta underställdes biskoparnas granskning vid ett särskilt seminarium, en granskning som följdes upp vid en särskild genomgång med två av biskopsmötet tillsatta biskopar.⁴⁶ Det slutliga förslaget publicerades våren 2006 med ett förord av ärkebiskopen Karl Gustav Hammar som skriver att »psalmen är i djupaste mening demokratisk, den ger utrymme för allas delaktighet. Psalmerna vill bereda den enskilde ett rum inom traditionen och samtidigt ge en tolkning av livet idag. Den måste därför bäras av såväl tradition som förnyelse». Han betonar att *Psalmer i 2000-talet* är ett försöksmaterial. »Framtiden får utvisa vad som kommer att bestå. Vi är alla inbjudna att delta i den sång som formar oss och framtiden.»⁴⁷ Försökshäftet rymmer 116 psalmer från projektet *Psalmer i 2000-talet* och 50 i ett urval från *Psalmer i 90-talet*. På så sätt markeras psalmarbetets karaktär av en pågående process.

En psalmbok för alla

När Nämnden för kyrkolivets utveckling hänvisar till Svenska kyrkans karaktär av folkkyrka så kan detta beskrivas genom bl.a. följande teologiska förutsättningsanalys i *Kyrkoordning för Svenska kyrkan*:

Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka med uppdrag att förmedla evangelium i ord och handling. Kyrkan har rum för alla, för den sökande och tvivlande likaväl som för den trosvisse, för den som har hunnit kortare likaväl som den som hunnit längre på trons väg.⁴⁸

Det innebär att i en psalmbok för alla behöver material finnas för ett brett behov hos människor. Det är naturligt att denna inriktning aktualiserar en spänning mellan sådana som ser psalmbokens uppgift ur ett mera slutet perspektiv eller ur ett mera öppet. Av den undersökning som bokförlaget

Verbum lät genomföra och där präster och kyrkomusiker framförde sina synpunkter bl.a. på vad man önskade sig av ett kommande psalmboks-supplement framgår detta mycket tydligt. Åsikterna om vad som är en bra psalm står ofta mot varandra.⁴⁹ Det handlar då om:

Trosinnehåll

– centrering. I fråga om trosinnehåll framhölls vikten av att psalmerna svarar mot ett tydligt kristet innehåll: »psalmer om vad Jesus gjort och gör för oss»; »jag hoppas att sånger/psalmer blir Jesuscentrerade. Inte så mycket våra egna tidsanknutna och begränsade funderingar. Det blir så tjatigt. I gudstjänster vänder vi oss i lovsång till Jesus Kristus, till den heliga Tre-enigheten». Psalmerna skall också svara mot Svenska kyrkans tro och lära: »se till att psalmerna är enligt svenska kyrkans lära, eller åtminstone bibliskt sanna»; »Det är viktigt att texterna granskas teologiskt, så att vi slipper tilläggets (2002) väl brokiga teologiska bukett».⁵⁰

– öppenhet: Man pekar också på behovet av öppenhet: »jag är glad och tacksam för nya psalmer som tolkar tron med vår tids språk». Det behövs »[...] bryggtexter, dvs. texter som vidgar det traditionella kristna språkbruket»⁵¹ och »att psalmerna bearbetar allmänmänskliga existentiella frågor på kristen grund».

Musiken

Musiken skall vara enkel men inte banal: »Tänk på att ta med enkla sånger, inte så mycket synkoperat eller överbindningar, det förvirrar församlingen. Det är viktigt att texten är aktuell och på ett modernt språk, själva melodierna får gärna vara som äldre psalmer».⁵² Man önskar sig större »spridning av genrer och tonsättare»: »fler Iona-sånger, mindre Per Harling». Glöm inte Sven-Erik Bäck». Särskilt bör man tänka på barn- och ungdomsarbetet: »Vill gärna få in lite moderna visor o.dyl. som fungerar i arbetet med barn och ungdomar. Känns viktigt att vi kan fånga dem med deras önskemål angående musiken och sångerna». Det kontextuella är viktigt: »Satsa på att hitta psalmer som landat någonstans, dvs. är omtyckta i den krets som tagit del av dem. De bör vara bra för allsång, inte enmanslåtar».⁵³

Tradition och förnyelse

Det gäller att bevara det insjungna: »viktigt att psalmens karaktär av trygghet och tradition är stark. Visor med nyare inslag av teologi provar vi på annat vis genom konserter och sånggudstjänster». »Jag vill ha sånger som är sprungna ur folklig tradition. Det känns ibland som att det komponeras lite väl mycket nya psalmer».

Det finns också behov av förnyelse: »Fråga erkänt duktiga poeter och musiker om de vill skriva psalmer för psalmboken. T.ex. Ulf Lundell, Mikael Wiehe, Pugh Rogefeldt, lyssna gärna till Gammaldags troll. Psalmer skall överlag vara enklare, vackrare och mer förankrade i folksjälens». ⁵⁴ »Det behövs fler förrättningspsalmer, framför allt dop men även vigsel och i viss mån begravning. Vid begravning bör enkelheten i text och musik läggas tonvikt på. En speciell satsning med tanke på yngre avlidna».

Ekumenik

Den ekumeniska delen av psalmboken 1986 kan ha öppnat för en mer ekumenisk syn: »Gärna fler psalmer från de frikyrkliga samfundens psalmböcker (Sånger och psalmer, Segertoner, EFS osv.)». ⁵⁵

Internationell utblick

»Det finns oerhört mycket bra musik/sånger både i den svenska musikskatten men också i övriga världen. Våga ta in sånger med riktigt gospelgung (gärna med både svensk och engelsk text). Den anglikanska världen har underbara melodier. Snegla ut i världen. Stoppa in något nykomponerat svenskt men inte så mycket». ⁵⁶

Granskning

Det är viktigt att skilja mellan försöksmaterial och en av kyrkan accepterad psalm: »En psalm [...] skall vara granskad av experter, godkänd av kyrkomötet och på det sättet införd i svenska kyrkans officiella böcker»; »Psalmboken är ju fastställd som uttryck för svenska kyrkans lära. Blir supplementet friare till sin ställning, vilket nog är bra, bör detta framgå i ingressen. Nuvarande tillägg i psalmboken är otydligt i det avseendet». ⁵⁷

Inom ramen för arbetet med *Psalmer i 2000-talet* sökte man på olika sätt samla upp information och diskussion om hur inte minst de människor tänker som inte kommit så långt på trons väg eller som vandrat längre men

kommit till andra slutsatser. En undersökning om hur gymnasister i dag tänker visade bl.a. på hur obearbetad denna livsåskådningsproblematik kan vara bland ungdomarna.⁵⁸ En inventering av Cornelis Vreeswijks texter visade på hur de existentiella frågeställningarna i långa stycken är likartade oberoende av inställning i livsåskådningsfrågor.⁵⁹

En liknande erfarenhet gjordes i samtal mellan Göran Palm och Marie Lundquist från redaktionen för *Den svenska högtidsboken* och medlemmarna i projektgruppen. Detta kan illustreras med det avslutande kapitlet i *Den svenska högtidsboken 2000*, »Livets mörker och livets ljus». Detta inleds med en referens till 1986 års psalmboks avsnitt »Att leva av tro» med underrubrikerna »Stillhet-meditation, Sökande-tvivel, Kallelse, Bättring-omvändelse, Skuld-förlåtelse, Förtröstan-trygghet, Glädje-tacksamhet, Vaksamhet-kamp-prövning, Efterföljd-helgelse». Dessa begrepp har en tydlig inomkyrklig referens. I *Den svenska högtidsboken* har dessa begrepp ersatts av det öppna, existentiellt förankrade: att leva mellan »Livets mörker» och »Livets ljus». I detta spänningsfält möter frågor om våld, själens mörker, självmordstankar etc. vilka kontrasteras mot styrkekällor som gemenskap, drömmar, det översinnliga, kärleken, naturen, friheten, musiken, arbetet etc. En viktig fråga i ett psalmboksperspektiv blir då var människor bäst känner igen sig. Var finns den bästa ingången för reflektion över den kristna trons betydelse för tolkningen av de existentiella frågorna?⁶⁰ Och vilka är kyrkans svar?

Ett ytterligare försök att undersöka hur man i dag kan dikta och komponera utifrån ett mera öppet perspektiv gjordes inom ramen för en psalmkonferens, där författare och musiker med skiftande bakgrund deltog i försöken att formulera viktiga existentiella frågor i dikt och ton.⁶¹ Huvuduppgiften var att försöka fånga sekulariserade människors försök att formulera de kristna grundfrågorna. Inte minst detta initiativ väckte en ganska utförlig diskussion i pressen om vem som egentligen kan betraktas som »värdig» att skriva något som kan få ingå i ett psalmbokssupplement.⁶²

Försöken att fånga upp olika sätt att beskriva och tolka människors livs- och trossituation och infoga texter med denna inriktning i projektet *Psalmer i 2000-talet* i linje med det uppdrag som getts utslöt inte utan gjorde det så mycket viktigare att man också kunde finna psalmer som på ett aktuellt och tydligt sätt kunde uttrycka den evangelisk-lutherska trostolkningen. Denna strävan återspeglas också i försöket att finna en disposition

som visar på vägen från tvivel till tro, från utanförskap till innanförskap, från vilsenhet till målinriktning. En lämplig, evangelisk-lutherskt förankrad metafor för detta är *vägen*.⁶³ *Psykologiskt* handlar det om existensanalys – »Jag har ofta frågor, Herre»⁶⁴:

- en tillvaro att tolka
- en frågande inställning
- att förstå sin situation som människa
- att tolka sitt liv i ett religiös/kristet/icke-religiöst perspektiv
- att brottas med tro och tvivel, tillit och hopp

Innehållsligt handlar det om:

- verklighetsuppfattning – tillvaron som Guds skapelse
- människosyn – människan i Guds hand
- Jesus Kristus – människans räddning
- Den heliga Ande / kyrkan – människan till hjälp
- Tvivel och tro, tillit och hopp – »jag skulle vilja våga tro»

Kristen tro kan utmana Gud liksom Jesus själv utmanade Gud: »Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig»:

Famlande ropar vi i vår nöd:
Varför blir liv till meningslös död?

Kristen tro har också svar som andas trygghet, tillit och hopp:

Tänd i oss ljuset, ljuset som bär
Bär oss igenom skuggorna här
Du är för alltid mer än vårt jag
famna oss när vår tillit är svag⁶⁵

Behövs fler psalmer

Psalmer i 90-talet 1994, EFS-tillägget i omtrycket 2003 av *Den svenska psalmboken* 1986 och *Psalmer i 2000-talet* 2006 utgör ett ansevärt antal psalmer. Kan församlingarna verkligen ta emot fler?

Ett psalmbokssupplement är inte detsamma som en psalmbok. Supplementets uppgift är att ställa nya texter och melodier till församlingarnas förfogande för att de skall kunna pröva vad som är hållbart. Supplement

och tillägg hör alltså inte hemma i en psalmbok som utgör en del av Svenska kyrkans bekännelsesdokument. Detta är viktigt att konstatera. Skulle något annat gälla skulle möjligheten att pröva material i församlingarna enligt de intentioner som kyrkomötet gav uttryck för 1986 inte kunna fullföljas.

Av de kommentarer som de svarande ger i enkäten kring det då planerade psalmbokssupplementet *Psalmer i 2000-talet* framgår tydligt vilken frustration präster och kyrkomusiker känner inför situationen. Följande tre positioner är genomgående i svaren:

Jag är glad och tacksam för nya psalmer som tolkar tron med vår tids språk. Jag ser *Psalmer i 2000-talet* som en parallell till *Psalmer och Visor* som föregick den nya psalmboken. Den nya psalmboken bör ni förvarna om i god tid så den blir inköpt. Gärna i ett mindre format än tegelstenen.

Jag tycker att det tillägg som redan finns till den nya psalmboken är jättebra. Det finns väl ingen anledning att dubblera. Jag menar att de som redan finns i tillägget behöver inte vara med även i ännu ett tillägg.

Församlingen har inte hunnit ta in ens psalm 1-700. Därför är flödet av ständigt nya psalmer för stort, även för unga. – Ifrågasätter starkt om vanligt folk verkligen vill ha fler psalmer. Av tradition önskar man psalmer man känner igen vid samtliga förrättningar. Folk vill inte ha en massa nytt, de vill känna igen musiken och sångerna när de kommer till kyrkan. För mig som musiker är det svårt att motivera varför vi hela tiden skall sjunga en massa nytt. Vi får inte mer folk att gå i kyrkan genom att krångla till med flera böcker. Psalmboken är redan nu för tung [...].⁶⁶

Det är tydligt att om man vill skapa en positiv inställning inte bara hos »präster och kyrkomusiker utan också hos andra till att pröva nytt material så måste man tydliggöra att supplementstanken inte förutsätter kyrkomötesbeslut med teologiskt innehållslig prövning utan att supplementstanken – liksom i det förberedande arbetet inför 1986 års psalmbok – går ut på att pröva och finna nya vägar till hållbart psalmmaterial som kan prövas i högre instans. Det uppstår kontinuerligt nya behov som t.ex.: »Nya psalmer till konfirmander/konfirmationstjänster. Psalmer lämpliga till begravning för tonåringar och yngre. Psalmer till konfirmanddop».⁶⁷ Det utveck-

las också nya former för distribution av material, lösbladssystem, Power Point, over-head etc.

Detta aktualiserar hur det kan bli med psalmboken i framtiden.

Psalmboken i framtiden

Den nya psalmboken föddes 1986 efter 17 år av födslovåndor. Bara 20 år gammal är den, som framgår av det föregående, kringsvärmd av nya sångsamlingar, nya sångkoncept och nya publikationsmodeller – realiserade eller på idéplanet. Något liknande har vi knappast sett i Sverige sedan flödet av manualer på 1600-talet och sångsamlingar på 1700-talet. Flera faktorer har samverkat till detta. Ökade impulser från den vida kristna omvärlden som ett resultat av ekumeniken och dess internationella orientering är en. Det nyskapande som tog sin början med Hymnologiska institutet 1960, tog fart under psalmboksrevisionen och nästan ökade takten därefter.⁶⁸ En tredje faktor är att 1986 års kyrkohandbok ger generösare utrymme än 1942 års kyrkohandbok för variationer av både gudstjänstformer och psalm- och sångval. En fjärde impuls är den elektroniska kommunikationsmodellens inträde på arenan.

Utvecklingen tyder på nya behov inte bara hos psalmförfattare, kompositörer och förlag. Församlingar, präster, kyrkomusiker och andra frågar efter psalmer och sånger för att möta rader av teologiska, existentiella och praktiska behov.⁶⁹

Skall man se till behoven förefaller det rimligt med en kontinuerlig utgivning av tillägg eller en ny revision av psalmboken. Det finns skäl att pröva båda alternativen och se om en eventuell kompromiss kan vara möjlig och lämplig.

Båda alternativen har sina svagheter. En kontinuerlig och fri produktion och därmed fri användning av psalmer, sånger och andliga visor – för att erinra om en terminologi som numera sällan brukas men som antyder den kristna församlingssångens spännvidd – torde inte vara eftersträvanvärd som huvudalternativ. Svårigheten att orientera sig i det stora utbudet, den kommersiella styrning av materialet som riskeras, dvs. en musikalisk och teologisk utarmning av ett material som skall säljas snabbt och lätt, kostnaderna för församlingarna, upplösningen av ytterligare några av de redan svaga band av kontinuitet i gudstjänstlivet som ännu finns i Svenska kyrkans församlingar och annat talar emot en fri marknad.

En psalmboksrevision idag, innebärande att ett urval nya sånger införlivas med psalmboken, vore å andra sidan en alltför stelbent lösning och det är troligt att även denna psalmbok snart skulle behöva revideras igen. En psalmboksrevision, med någorlunda högt ställda kvalitetskrav – och varför skulle man tumma på dem – är en omständlig och dyrbar historia. Genom att den senaste psalmboksrevisionen ägde rum inom ramen för statskyrko-systemet kom den att ske i form av en statlig utredning med de resurser som staten ställde till förfogande. Inom Svenska kyrkans ram hade en lika omfattande revision troligen aldrig kunnat genomföras redan av ekonomiska skäl. Detsamma gäller för övrigt kyrkohandboksarbetet.

Men grundproblemet är inte ekonomiskt och praktiskt utan principiellt, nämligen att vi sedan 1695 hållit fast vid ett statistiskt psalmboksbegrepp: psalmboken är *en*, den ska bestå i många år och i avvägningen mellan tradition och förnyelse har det tidlösa och det som hämtats från traditionen alltid ett självklart övertag. Också psalmboken 1986 är präglad av detta synsätt. I slutskedet av revisionsarbetet formades den efter ett stabilt och av en bred kyrklig tradition hävdad psalmboksbegrepp, trots signaler i annan riktning under förberedelsearbetet.⁷⁰ Diskussionen kring många »öppna» psalmer, avvisandet av det experimentella och mer avancerade inte minst när det gäller musiken osv. gjorde att urvalet av text och musik blev smalare än vad som kanske var nödvändigt. Man trodde sig skapa en psalmbok som skulle hålla länge men såg inte risken att den i stället kunde föråldras desto fortare. Hypotetiskt, och utan att det går att belägga med stöd av någon undersökning, kan man anta att den respekt för äldre traditionell psalmskatt, hämtad från 1937 års psalmbok, som gjorde att den samfundsspecifika delen av psalmboken 1986 (nr 326–700) kom att rymma många äldre psalmer, har lett till att där finns ett ganska stort bestånd av sådana psalmer som sannolikt aldrig eller nästan aldrig används. Det traditionella och, som det uttryckts här, statistiska psalmboksbegreppet riskerar att bli en psalmbokens självutlösande strypsnara. Ingen lockas till vandring i en skog med många döda träd. Man söker sig istället till den friska nya vegetationen vid sidan om. Det är sunt. Psalmkommittéer och kyrkomöten har sina regler och föreställningar medan det kyrkliga lokala livet ibland utvecklas ganska obekymrat åt annat håll.

Istället för att – med en generalisering – låta ett statistiskt psalmboks-begrepp bestämma hur psalmboken som bruksbok ska se ut, bör man göra

tvärtom, dvs. starta i bruksboksperspektivet och fråga vilken form av psalmbok som tjänar Svenska kyrkan, samhället och den enskilde bäst. Den praktiska utformning som naturligen anmäler sig härvidlag är en psalmbok med en fast och en rörlig del, dvs. en komplementär modell. Poängen skulle då vara att den rörliga delen har samma »status» som den fasta, något som inte är fallet nu med psalmbokens tillägg. Till den fasta delen hör den etablerade psalmskatten med sina psalmer från medeltid, reformationstid och fram till vår tids beprövade och använda psalmer. I den rörliga delen återfinns samtidens nyskrivna psalmer. Här skall finnas utrymme också för experiment, djärvhet i uttryck och innehåll, alltså ett slags provomaterial. Kyrkomötet har enligt kyrkoordningen att fastställa kyrkans » böcker», och dit borde höra psalmboken i båda dess delar, som man kan kalla dess *ordinarium* och dess *proprium*. Den rörliga delen kunde förslagsvis fastställas av kyrkomötet med ungefär tio års mellanrum. Man kan notera att mellan *Psalmer i 90-talet* och *Psalmer i 2000-talet* har det gått ungefär tio år. Det förefaller vara en naturlig periodisering. Det goda behålls, det andra ersätts av nya sånger. Med lite längre mellanrum ses också den fasta psalmboksdelen över, ansas, rensas och kompletteras med det ur de gångna årens användning, som visat sig bruk- och hållbart. På det viset får man en relativt smidig fortlöpande psalmboksrevision utan stora åthävor och dryga kostnader och processen avdramatiseras på ett hälsosamt sätt.

Tanken är ingalunda ny. I början av 1900-talet, då flera privata psalmboksförslag presenterades av Edvard Evers, Johannes Johansson, Paul Nilsson och andra, förekom beteckningen supplement eller bihang – till den wallinska psalmboken – flitigt.⁷¹ Verner von Heidenstam ansåg att psalmer behövde ha »tidens helgd» innan de togs in i en psalmbok och tänkte sig därför en sångbok, vid sidan av psalmboken, som skulle tjäna som plantskola för psalmerna innan de så småningom ansågs mogna nog att lyftas in i psalmboken.⁷² I sin »stridsskrift» 1960, *Psalmer i atomåldern*, hänvisade Bo Setterlind med instämmande till ett uttalande av Särskilda utskottet vid 1936 års kyrkomöte:

I detta sammanhang vill utskottet erinra om vad föregående kyrkomöte uttalat angående lämpligheten av ett rörligt tillägg till psalmboken, som av den nya psalmdiktningen upptager vad som visat sig icke ha efemärt utan bestående värde.⁷³

Också 1969 års psalmkommitté föreslog i sitt slutbetänkande 1985 ett supplement med 99 nyskrivna psalmer. Skälet var uppenbarligen att kommittén kände sig pressad av kravet på psalmens hållbarhet över längre tid medan man ansåg sig ha psalmer som bedömdes som värdefulla men präglade av aktuell problematik och samtidens motiv och som därmed riskerade att falla bort om ett strängare tidlöshetsperspektiv skulle tillämpas. Deras hållbarhet, framhöll man, borde prövas i praktiskt bruk, inte bara från teoretisk utgångspunkt. Till supplementet fördes också s.k. »svåra» psalmer som lätt föll bort vid en förstahandsgranskning, liksom bibelvisor, spirituals och annat. Kommittén angav särskilt att det inte handlade om en samlingsplats för sekunda psalmer och föreslog en kontinuerlig revision av supplementen. Utan att det sägs räknade man alltså med ett supplement som något permanent i psalmboken.⁷⁴

Detta är intressant mot bakgrund av att supplementen/tilläggen dithills setts som mer eller mindre tillfälliga lösningar. Den ställningen intog *Nya psalmer* 1921, som tillägg till den wallinska psalmboken, liksom *Psalmer och visor* 76 resp. 82 som tillägg till psalmboken 1937. De bildade en psalmernas brygga in mot en ny psalmbok för att så upplösas och försvinna när de fullgjort denna uppgift. Den roll tilläggen tilldelas i denna artikel ansluter däremot till psalmkommitténs supplementstanke, nämligen att tillägget bör ingå som en självklar del i psalmboken och därvid ha en permanent form vars innehåll revideras/byts ut förslagsvis vart tionde år.

Sammanfattning

Inledningsvis ställdes en del frågor till utvecklingen mellan 1986 och 2006. I uppsatsen har det visats:

- att om psalmboken 1986 hade ett tydligt gudstjänstperspektiv så har utvecklingen efter 1986 gått i riktning mot krav på ett bredare tillämpningsområde för psalmen
- att det skett ett omfattande utvecklingsarbete
- att det som skett under tiden 1986–2006 både tagits emot positivt och kritiskt, inte minst kring omfattningen av nyproduktion
- att det i framtiden kommer att finnas andra möjligheter att presentera psalm och sång i församlingarna

Flödet av sångsamlingar i olika former kan tolkas inte bara som uttryck för skaparkraft och sångbehov utan också för något slags desorientering. Kyrkan saknar former för att ta tillvara det som bjuds, ställa kanaler till förfogande, ge det nya en rättmätig plats i det reglerade gudstjänstlivet. Kyrkomötet ställs vid sidan av en viktig utveckling kring en av de böcker, för vilket det bär ett särskilt ansvar. Initiativet ligger hos enskilda förlag och hos enskilda personer, användningen blir beroende av privata initiativ och marknadsföringsåtgärder. Det finns knappast skäl att vara nöjd med situationen som den är. Frågan måste därför ställas om det inte är hög tid att ersätta den fasta ordning som tillämpats sedan 1695 med en ny, präglad av smidigare anpassning till de snabba förändringarna i människans, kyrkans och samhällets existensvillkor och behov, där utrymme skapas både för psalmen som arv och psalmen som ny gåva, en psalmbok som är orienterad både från traditionen och nuet. Det finns därför skäl att föreslå Svenska kyrkan att *Den svenska psalmboken* 1986 får bli den sista, skapad efter den modell som gällt i Svenska kyrkan sedan mer än 300 år. De supplement som nu tas fram kontinuerligt kan vara en modell för att efterhand sjunga in och föra vidare sådant som kan vara livskraftigt. Utgåvan av *Psalmer i 2000-talet* är en modell för detta. Modern kommunikationsteknik kan dessutom på olika sätt skapa nya vägar för psalmen i ett växande mediasamhälle.

Summary

The year 2006 marks the 20th anniversary of The Swedish Hymnal which was approved for the Church of Sweden at its annual meeting in 1986. After this, other Christian denominations followed suit. The introductory part of the hymnal, hymns 1–325, is the same for most of the Christian churches in Sweden – an historical, ecumenical first.

In this essay several questions are addressed regarding what has happened during the first twenty years after the hymnal was approved in 1986; what were the most important goals for this edition, how was the hymnal received, what additions and revisions have been made since 1986, what have the reactions been to these, and what can we envision about sacred songs in the future?

A primary goal of the 1986 Swedish hymnal was to provide a hymnal that

could also be characterised as a book for worship services. It would include both traditional and modern Christian hymns. Thus, extensive development work was done on both the texts and music in order to meet this goal. Famous hymn text writers such as Anders Frostenson, Olov Hartman and Britt G. Hallkvist contributed.

The new hymnal was well-received. Concurrently, another project was started that resulted in *Psalmer i 90-talet* («Hymns for the '90's») an experimental booklet of hymns. In this booklet, older material that is not included in The Swedish Hymnal – as well as newly written hymns – were included. This collection won more and more approval as time went on.

In 2003, the publishing company Verbum released a revised hymnal, primarily as a result of new texts in *The Mass Lectionary in the Church of Sweden*. In this revised hymnal an expanded appendix was included in cooperation with The Swedish Evangelical Mission.

In 2004 a new hymnal project was started in the Church of Sweden. The development work for this project was aimed partly at collecting material which was not directly identifiable with traditional Christian texts and melodies, and partly at spreading newly written hymns in a more traditional sense. Prominent hymn writers who contributed to this collection are Bishop Jonas Jonson and author Ylva Eggehorn. This booklet of hymns was launched in 2006 on the fifth Sunday after Easter and includes 116 new hymns as well as 50 from the earlier experimental booklet *Psalmer i 90-talet*.

The development work which has been done since 1986 has received a positive response; new hymns were needed that met modern needs for expressing and interpreting the Christian message. Yet, it has been difficult for congregations to evaluate all the material when there has been quite a lot of newly produced hymns during a relatively short time. Perhaps this sort of continuous development has come to stay. In any case, one must decide if the current idea of a large and expensive hymnal is the best way to develop the hymnal of the future, or if we should have a more open attitude to Church, tradition, communications technology and questions of how to interpret Christian faith.

NOTER

1 Hildebrand, Karl-Gustaf, »Psalmbokslandet», *Svenska Dagbladet* 1948-07-11.

2 Liedgren, Emil, engagerad i förarbetet till psb. 1937, hymnolog och själv en av förnyarna av den svenska psalmen under 1900-talets början, var, vid sidan av författaren Gustaf Thorsell, kanske den som först och bäst uppfattade Frostensons betydelse för psalmbokens förnyelse. »Psalmdiktningen efter 1819 [dvs. den s.k. wallinska psalmboken, förf:s anm.] har hittills visat stark förkärlek för långa, ordrika meterklasser och praktfulla koralmelodier som bära upp de i wallintidens stil skrivna texterna. De frostensonska psalmerna ha med full avsikt följt den engelska och den gamla latinska hymnens mönster: korta, fyraradiga strofer i en saklig, oprydd stil [...],» Nisser, Per Olof, »Istället för förord», i *Guds kärlek är som stranden och som gräset. En bok om och av Anders Frostenson*, 1996 s. 9.

3 Göransson, Harald (red.), *Koralmusik. En samling koraler i reviderad form*, 1957.

4 Framställningen av 1969 års psalmskommittés arbete och framväxten av 1986 års psalmbok bygger på redovisningen i *Den svenska psalmboken. Historik, principer, motiveringar. Volym 2. Slutbetänkande av 1969 års psalmskommitté*, SOU 1985:17. Se även Nisser, Per Olof, »Ett psalmboksförslag växer fram» samt »Från betänkande till psalmbok» i Nisser, Per Olof (red), *Vår nya psalmbok*, 1987 s. 22-52, Engström, Bengt Olof, *Ny sång i fädernas kyrka*, 1997, s. 29-35, Göransson, Harald, *Koral och andlig visa i Sverige*, 1997, s. 130f. samt Nisser, Per Olof, *Ett samband att beakta – psalm, psalmbok, samhälle*, 2005 s. 74-80. – Kommittén bestod 1969 av (med dåvarande titlar) docenten, studierektorn vid St. Sköndal Ulf Björkman (ordf.), docenten Esbjörn Belfrage, kyrkoherden Anders Frostenson, musikdirektören Harald Göransson samt förbundssekreteraren Per Olof Nisser. Huvudsekreterare var expediteschefen Berndt Erneholm, biträdande sekreterare redaktören Anna-Brita Bodén. Kommittén kompletterades 1975 med adjunkten Birgit Gerhardsson och domkyrkoorganisten Jan Håkan Åberg. Nisser avgick 1977 och ersattes av docenten Göran Bexell. 1980 inträdde biskopen em. Olle Nivenius som kommitténs ordförande. Erneholm efterträddes som huvudsekreterare 1980 av Nisser. Frostenson avgick 1984. Till kommittén var en grupp av experter knutna. Kommitténs arbete avslutades 1985.

5 Kyrkomötesbehandlingen av kommitténs förslag till tillägg (SOU 1975:3) föranledde Olov Hartman till ett skarpt kritisk inlägg i *Vår Lösen* 1975:9, »Psalmbok och kyrkomöte», s. 510-517.

6 Till 71 psalmer och visor samt *Psalmer och visor 76/82*, se Selander, Sven-Åke, *Om psalmer och visor 1937-1986*, 1995 s. 16-36.

7 SOU 1985:17 s. 136f.

8 Nisser 2005 s. 17 f. med hänvisningar.

9 Ordförande i Sampsalm var Ulf Björkman och sekreterare musikediktören Torgny Erséus.

10 Adventistsamfundet, Fribaptistsamfundet, Helgelseförbundet, Metodistkyrkan i Sverige, Svenska Alliansmissionen, Svenska Baptistsamfundet, Svenska Frälsningsarmén, Svenska Missionsförbundet och Örebromissionen (be-teckningar 1987, då psalmboken utkom).

11 *Den svenska psalmboken. Betänkande av 1969 års psalmskommitté.* Band 2.[...] SOU 1981:50 s. 122, *Allmänna kyrkomötet 1982, Protokoll med bi-hang*, andra särskilda utskottets betänkande 1982:1 s. 13, SOU 1985:17 s. 148, 156, Nisser 1987 s. 50, Nisser 2005 s. 241f.

12 Härtill skall dock anmärkas att nyhet 1986, dvs. Psaltarpsalmerna (sv ps 1986:652–674), Taizésångerna (sv ps 1986:678–681) samt bibelvisorna (sv ps 1986:682–691) också brukas i gudstjänsterna. Psalmer på andra nordiska språk torde brukas mera sällan med undantag för sv ps 1986:646, »Grip mig, du helige Ande», och under jultiden 645, »Giv mig ej glans, ej guld, ej prakt».

13 Nisser 2005 s. 249 et al.

14 Inte långt senare lades förlaget, tillhörande Bonnierkoncernen, ner.

15 »Nya psalmboken, ps.1», *Svenska Dagbladet* 2 september 1986. Janne Carlzon var framgångsrik och uppmärksam chef för flygbolaget SAS. »Han finns på gator och torg» är praktiskt taget ett citat ur Tore Littmarcks »Gud går här på jorden», som dock inte återfanns i psalmboken men var väl känd som andlig visa. Att facket skulle figurera i psalmboken får dock tillskri-vas skaldens fantasi; psalmer med anknytning till arbetslivet är praktiskt taget obefintliga i psb. 1986, Nisser 2005 s. 201–214 et al. Feminismen i sv ps 1986 behandlas i Selander, Inger, *Perspektiv på moderna psalmer*, AF-stiftelsens skriftserie nr 3, 1999 s. 113–131. Vetenskapsakademien gav ut *Den gamla psalmboken: ett urval ur 1695, 1819 och 1937 års psalmböcker* / under redak-tion av Håkan Möller och med inledning av Gunnel Vallquist, 2001.

16 Om enkätsvaren rörande uteslutna psalmer säger Engström: »Bland de psal-mer som nämns står *Fädernas kyrka* [...] i en klass för sig», Engström 1997 s. 55.

17 Engström 1997 s. 180.

18 Engström 1997 s. 87, »[...] ett överraskande resultat, eftersom man just vid dessa gudstjänster bör ha de största möjligheterna till variation och spridning i psalmvalet.»

19 Engström 1997 s. 181.

20 Engström 1997 s. 141ff.

21 Nisser 2005 s. 214–231.

22 Med tillkomna efter 1986 menas texter författade efter 1986 liksom melo-dier komponerade efter 1986. Det innebär att texter författade före 1986 tas med om melodi komponerats efter 1986. Äldre texter kan alltså ha tagits upp

och bedömts så värdefulla att de fått nya melodier. Ett exempel är Ylva Eggehorn's »När livet inte blir som man har tänkt sig» (900) som skrevs 1980 men fick melodi av Ingmar Wendschlag 1991.

23 801, 805, 823, 833, 840, 895.

24 843, 850, 856, 870, 880, 900.

25 803, 825, 886, 887.

26 810, 828, 873, 902.

27 Tabellunderlag med kommentarer har utarbetats av professor Göran Gustafsson, Lund.

28 *Den svenska psalmboken med tillägg* 2003.

29 *Psalmbokssupplementet Psalmer i 2000-talet. Rapport. Vintern 2004/2005*. ARS PO625. Stockholm: Ars Research AB [2005]. Antalet utvalda svarande var 1000, fördelade på Mälardalen (Stockholms, Uppsala, Västerås, Strängnäs och Linköpings stift), Syd (Lund, Växjö och Gotlands [fel för Visby] stift), Väst (Göteborg, Skara och Karlstad stift) och Norr (Luleå och Härnösands stift). Svarsfrekvensen blev 75 %. Efter att fältarbetet avslutats inkom ytterligare 39 enkäter. Enkäten distribuerades under adventstid, vilket resulterade i kritik från de svarande, som just då hade en av sina mest ansträngande arbetsperioder. I redovisningen av resultatet görs ingen fördelning på präster och kyrkomusiker, vilket delvis försvårar tolkningen av resultaten.

30 ARS PO625 s. 4f.

31 ARS PO625 s. 9–12. Procentsatserna innefattar de 17 % som valt svarsalternativet 'alla bör vara med'.

32 ARS PO625 fråga 21 s. 1–8.

33 Om detta tillägg se vidare nedan.

34 I procentsatserna ingår de 17 % som valt alternativet alla skall vara med.

35 ARS PO625 s. 2–3, 9–12.

36 Ekström, Sören, *Svenska kyrkan i utveckling. Historia, identitet, verksamhet och organisation*, 1999 s. 161f.

37 Lövgren, Oscar, *Psalms- och sånglexikon*, 1964 spalt 637. EFS första sångsamling 1861 hette *Pilgrimsharpan*, kom ut i 25 upplagor och ersattes 1889 av *Sionstoner*, »Förord» *Sionstoner* 1972. Sångsamlingen reviderades sista gången 1972.

38 Om lovsångernas internationella bakgrund, karaktär och bruk se Harling, Per, »Sjung lovsång, alla länder...», i Carlshamre, Reibjörn, Skagersten Anna & Harling, Per, *Sjung, kyrka, sjung*, 2002 s. 97–100.

39 »Förord», *Koralboken tillägg 701–800*, 2003.

40 Nisser var vid denna tidpunkt ordförande för Svenska kyrkans musikråd. Anmärkningarna här är tagna ur minnet.

41 Christian Sandblom uppfattade *Psalmer i 90-talet* som »ett psalmbokstillägg som Svenska kyrkan tagit fram», alltså tydligen som ett officiellt antaget psalmbokstillägg, och frågade utifrån detta: på vilka grunder hade man gallrat i *Psalmer i 90-talet*? Läroskäl?, *Kyrkans Tidning* 34/2004 s. 16, 36/2004 s. 15. Det i texten citerade svaret gavs av förlagschefen Kerstin Kyhlberg Engvall i KT 35/2004 s. 15. Hon nämner att materialet godkänts av EFS:s styrelse samt behandlats av Svenska kyrkans musikråd.

42 I princip måste frågan anses öppen om det inte formellt står varje förlag fritt att till den officiellt antagna psalmboken publicera egna tillägg med nya sånger. Gränserna mellan psalmbok och tillägg måste dock i så fall anges med stor tydlighet. Här är inte platsen att utveckla upphovsrätsfrågorna. Förhållandet mellan författarnas resp. komponisternas upphovsrätt i förhållande till den upphovsrätt som Svenska kyrkan kan ha till *Den svenska psalmboken* 1986 som helhet förefaller komplicerad. Ändringar i själva psalmboken får inte företas utan medgivande av upphovsrättsinnehavarna och i sista hand kyrkomötet. Men kan kyrkomötet bestämma över psalmbokens sångliga sällskap med annat material? Finns det gränser för vad ett tillägg innehållsligt kan få innehålla innan det skapar motsägelser, konflikter och destruktiva utmaningar till psalmbokens ställning som ett av Svenska kyrkans bekännelse-dokument?

43 Samtal fördes senare om en eventuell revision av den ekumeniska delen, dock utan resultat, *Kristus vandrar bland oss än, Projekt rapport och motivskrivelse för projektet Psalmer i 2000-talet*. Stencil 2005 s. 3f. (cit. Projekt-rapport 2005.)

44 *Projekt rapport 2005* s. 30. Projektledare var musikkonsulenten i Svenska kyrkan, Ragnar Håkansson, numera rektor för Oskarshamns folkhögskola.

45 Cit. efter *Projekt rapport 2005* s. 31.

46 Caroline Krook, Stockholm, och Esbjörn Hagberg, Karlstad.

47 *Psalmer i 2000-talet*, 2006. Psalmhäftet har som motto: »Kyrkans tak skall lyfta, väggar bågna av jazz och låtar, psalm och symfoni».

48 *Kyrkoordning – med angränsande lagstiftning för Svenska kyrkan*, 1999 s. 98.

49 ARS PO625 fråga 21 s. 1–18.

50 »För min del tror jag att man skulle flirta mindre med Lasse Berghagen, Ingela Forsman och andra kändisar, även om de kan producera fina texter. Sök textförfattarna bland de kyrkliga gräsrotterna. Sök textförfattare bland de många kristna rockmusiker som finns».

51 »Jag hoppas att *Psalmer i 2000-talet* kommer att innehålla många psalmer med ett öppet språk. Då menar jag sånger där det är möjligt att lägga in mycket av konfirmandarbetet där sånger med ett alltför dogmatiskt språk kan vara svåra för konfirmander att ta till sig. Jag hoppas också att psalmerna musikaliskt kan passa ovana sångare och melodier som är lätta att ta till sig och känns

aktuella i vår tid och i sångvänliga tonarter. [...] Vi har haft svårt att hitta bra psalmer som speglar kärleken till medmänniskan. Några sånger på det temat vore fantastiskt. Jag ser med spänning fram emot att få ytterligare psalmbokstillslag».

52 »Vår församling gillar mest psalmer i 4/4 takt, jämn, harmonisk och som slutar på grundtoner. Jag personligen tycker att en psalmmelodi skall underordna sig texten, transportera och förstärka den, men aldrig ställa sig i vägen för den. Är melodin för krånglig har församlingen ingen chans att ta till sig texten».

53 »Ackordanalys måste vara med. Tänk på att sänka tonarterna så att även konfirmanderna kan sjunga med, gäller även resten av den icke musikaliskt utbildade församlingen. Bra sånger består av en musikalisk lättillgänglig vers samt en medryckande refräng, vi måste ha med flera sånger med refräng, hjälper till att alla åldersgrupperna kan vara med och sjunga»; »Psalmer i 2000-talet skall vara en bok med lättsjungna melodiska psalmer som aldrig går över C».

54 »Jag ser fram emot detta, vi behöver nya sånger. Gärna nya, unga författare/kompositörer också. Jag önskar en psalmbok med enklare språk, fler gudsbilder och bredd i musikgenrerna. Gärna mer av Iona-tradition, mer gospel, svenska rock/pop-kompositörer, Taizé och irländsk lovsång. Gärna fler psalmer och solosånger som arr[anger]as flerstämmigt. Lovsång och stillhet, meditatitiva sånger, mer svensk folkmusik. Tips på kompositörer som riktar sig mer till unga: Chris Tomlin, Loreena McKennit, Kirk Franklin, Russ Taff. Gärna fler översättningar av gospelmusik till svenska»; »Få fler Taizésånger, lovsånger, sånger/psalmer av Pekka Simijoki och fler å la frikyrkan»; »Mycket roligt att det pågår en förnyelse och kompletteringsarbete. Det är viktigt att texter och musik talar till människor som lever idag».

55 »Ta gärna kontakt med Olle Widestrand och Per-Arne Waldenvik i Jönköping, har arbetat med texter och musik under ett antal år».

56 »Gärna sånger från Hela världen sjunger»; »Ett urval ur Psalmer och sånger från hela världen bör ingå».

57 »Har ni tänkt på att förankra era initiativ hos kyrkomötet?»; »Jag tycker att det är fel att det ingår ett tillslag i den svenska psalmboken som kommit till på ett förlags initiativ. Den svenska psalmboken är en av de kyrkliga böckerna som inte bör fyllas med annat än sådant som är beslutat av Svenska kyrkan».

58 *Projektrapport 2005* Bilaga 5 s. 41–60, Cecilia Cervin.

59 *Projektrapport 2005* Bilaga 9 s. 76–90, Sven-Åke Selander.

60 Cit. efter *Projektrapport 2005* s. 12f.

61 *Projektrapport 2005* s. 18f, 67.

62 Debatten redovisas i sina delar i *Projektrapport 2005* Bilaga 3 s. 32–36. Se även »Paneldebatt vid bokmässan i Göteborg 2004», i a.a.s. 37–39.

63 Till detta se Sundkvist, Bernice, *Det sakramentala draget i Luthers förkun- nelse*. Åbo: Åbo Akademis Förlag, 2001

64 *Den svenska psalmboken* 1986:218.

65 »Världen har rämnat. / Själen är stum», *Förslag till psalmer i 2000-talet*, 2005 nr 57.

66 ARS PO624 Fråga 21 s. 1ff.

67 ARS PO625 fråga 21 s. 8.

68 De finns ett stort dokumenterat intresse för att skriva psalm, »den nya psalmen». Som exempel kan nämnas att Anders Frostensonstiftelsen (AF-stiftelsen) »Psalm och sång», som sedan 1996 erbjudit nya potentiella psalmförfattare stipendier för sitt skrivande, t.o.m. 2005 hade delat ut 218 stipendier. Antalet ansökningar torde ligga kring lägst 360. Antalet insända texter uppskattas till mellan 3000 och 4000. Naturligtvis finns på fältet flera psalm-skribenter.

69 *Sjung, kyrka, sjung*, 2002, ger många intressanta exempel och synpunkter på detta fenomen.

70 Nisser 2005 s. 289.

71 Arvastson, Allan, *Svensk psalm under 1900-talet*, 1959, s.11, 33, 36, 40f, 59, 62 etc.

72 Arvastson 1959 s. 73. Misstron mot nyskriven psalm/hymn är av mycket gammalt datum. Vid konciliet i Laodicea (daterat till tiden mellan 341 och 380) förbjöds »psalmoi idiotikoi», dvs. självförfattade psalmer, generellt. Rädslan för heretiska hymner drog tydligen med sig en skepsis mot all nyskriven psalm, Franz, Ansgar, »Die alte Kirche», i Möller, Christian (red.), *Kirchenlied und Gesangbuch. Quellen zu ihrer Geschichte*, Tübingen 2000 s. 8f.

73 Setterlind, Bo, *Psalmer i atomåldern? – en stridsskrift*, 1960 s. 60. I formuleringen finns som synes en liten reservation mot det »efemära»; psalmboken skulle hålla för lång tid.

74 *Den svenska psalmboken. Historik, principer, motiveringar. Volym 2. Slutbetänkande av 1969 års psalmskommitté* (SOU 1985:17) 1985 s. 199–202. Supplementförslaget finns i Volym 1, SOU 1985:16. Kyrkomötet avvisade, på Svenska kyrkans centralstyrelsens förslag, supplementstanken men införlivade många av dess sånger i psb. 1986. Centralstyrelsen menade dock att supplementstanken som sådan inte skulle överges för framtiden, tvärtom skulle det komma att bli en angelägen uppgift att samla in psalmer och sånger till ett supplement som kunde utkomma med fem till tio års mellanrum, Nisser 1987 s. 47.